COMPARTIMENTUL

ȘTIINȚE POLITICE

CZU 327
DOI https://doi.org/10.52388/1812-2566.2025.1(102).01

SPAȚIUL INTEGRAȚIONIST EUROPEAN ÎN CONTEXTUL COOPERĂRII REGIONALE

Svetlana CEBOTARI
Doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova
e-mail: *svetlana.cebotari11@gmail.com*
https://orcid.org/0000-0001-9073-104X

Cooperarea regională a devenit un instrument esențial pentru asigurarea stabilității, dezvoltării durabile și consolidării valorilor democratice. Spațiul european, caracterizat printr-o densitate geopolitică și economică remarcabilă, reprezintă un exemplu elocvent al modului în care statele pot colabora pentru atingerea unor obiective comune, depășind granițele naționale în favoarea integrării și solidarității regionale. Prezentul articol are drept obiectiv reliefarea principalelor mecanisme, actori și tendințe ale cooperării regionale în spațiul european, începând cu perioada post-Război Rece și până în prezent. Înțelegerea profundă a acestor procese este esențială pentru a contura perspective durabile asupra viitorului cooperării regionale într-un mediu global aflat în continuă transformare.

Cuvinte-cheie: *Uniunea Europeană, regiune, cooperare regională, integrare europeană, Republica Moldova*.

THE EUROPEAN INTEGRATION SPACE IN THE CONTEXT OF REGIONAL COOPERATION

Regional cooperation has become an essential tool for ensuring stability, sustainable development and strengthening democratic values. The European space, characterized by a remarkable geopolitical and economic density, represents an eloquent example of how states can collaborate to achieve common objectives, going beyond national borders in favor of regional integration and solidarity. This article aims to highlight the main mechanisms, actors and trends of regional cooperation in the European space, starting with the post-Cold War period and up to the present. A deep understanding of these processes is essential to outline sustainable perspectives on the future of regional cooperation in a global environment in constant transformation.

Keywords: *European Union, region, regional cooperation, European intergration, Republic of Moldova*.

L'ESPACE INTÉGRATIONISTE EUROPÉEN DANS LE CONTEXTE DE LA COOPÉRATION RÉGIONALE

La coopération régionale est devenue un outil essentiel pour assurer la stabilité, le développement durable et le renforcement des valeurs démocratiques. L'espace européen, caractérisé par une densité géopolitique et économique remarquable, représente un exemple éloquent de la manière dont les États peuvent collaborer pour atteindre des objectifs communs, transcendant les frontières nationales en faveur de l'intégration régionale et de la solidarité. Cet article vise à mettre en lumière les principaux mécanismes, acteurs et tendances de la coopération régionale dans l'espace européen,

depuis la période post-guerre froide jusqu'à nos jours. Une compréhension approfondie de ces processus est essentielle pour façonner des perspectives durables sur l'avenir de la coopération régionale dans un environnement mondial en constante évolution.

Mots-clés: *Union européenne, région, coopération régionale, intégration européenne, République de Moldova*.

ЕВРОПЕЙСКОЕ ИНТЕГРАЦИОННОЕ ПРОСТРАНСТВО В КОНТЕКСТЕ РЕГИОНАЛЬНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

Региональное сотрудничество стало важнейшим инструментом обеспечения стабильности, устойчивого развития и укрепления демократических ценностей. Европейское пространство, характеризующееся исключительной геополитической и экономической плотностью, представляет собой яркий пример того, как государства могут сотрудничать для достижения общих целей, преодолевая национальные границы в интересах региональной интеграции и солидарности. Целью данной статьи является выявление основных механизмов, участников и тенденций регионального сотрудничества на европейском пространстве, начиная с периода после Холодной войны и до настоящего времени. Глубокое понимание этих процессов имеет важное значение для формирования устойчивых перспектив будущего регионального сотрудничества в постоянно меняющейся глобальной среде.

Ключевые слова: *Европейский Союз, регион, региональное сотрудничество, европейская интеграция, Республика Молдова.*

Introducere

În contextul actual al relațiilor internaționale, cooperarea regională a devenit un instrument esențial pentru asigurarea stabilității, dezvoltării durabile și consolidării valorilor democratice. Spațiul european, caracterizat printr-o densitate geopolitică și economică remarcabilă, reprezintă un exemplu elocvent al modului în care statele pot colabora pentru atingerea unor obiective comune, depășind granițele naționale în favoarea integrării și solidarității regionale. De la inițiativele Uniunii Europene și până la diverse forme de cooperare subregională – cum ar fi Inițiativa Central Europeană, Grupul de la Vișegrad sau Strategia UE pentru Regiunea Dunării – se conturează un cadru complex și interdependent în care statele membre și partenere caută soluții comune la provocări economice, sociale, de mediu și de securitate.

Delimitarea cercetării vizează analiza principalelor forme și mecanisme ale cooperării regionale în Europa începând cu perioada post-Război Rece și până în prezent, cu accent pe rolul instituțiilor europene, inițiativelor subregionale și cooperării transfrontaliere. Studiul va avea în vedere atât dimensiunile politice și economice ale cooperării, cât și aspectele strategice și culturale care influențează acest proces.

Pentru o mai bună comprehensiune a fenomenului cooperării regionale în spațiul integraționist european, s-a recurs la utilizarea unui set de metode general-specifice de cercetare, precum: metoda analizei și deducției, metoda fenomenologică, metoda istorică și metoda web grafică. Astfel, *metoda analizei și deducției* a permis examinarea principalelor proiecte de cooperare regională în spațiul integraționist european cum ar fi: Uniunea Economică Benelux , Parteneriatul franco-german, Grupul de la Visegrad, etc...

De asemenea, s-a recurs la utilizarea *metodei webo- grafice*, care ne-a oferit posibilitatea să examinăm subiectul suspus cercetării la nivel teoretic şi practic din principalele surse publicate pe siturile de internet, făcând posibilă o mai bună înţelegere a problemei cercetate. Examinarea problemelor fun-

damentale cu referire la analiza fenomenului de cooperare regională în spațiul integraționist european a fost posibilă datorită utilizării *metodei comparative. De asemenea, metoda fenomenologică* care a făcut posibilă analiza subiectului cu referire la identificările conceptual-teoretice ale „cooperării regionale".

Recurgerea la utilizarea *metodei istorice* a făcut posibilă analiza condițiilor specifice și a schimbărilor care au loc în spațiul european. Metoda istorică a asigurat efectuarea analizei din perspectiva evoluției istorice a problemei cu referire la primul document internațional - Carta Naţiunilor Unite, care a înscris cooperarea printre principiile fundamentale ale dreptului internațional contemporan.

Aspecte teoretice ale fenomenului „cooperare regională"

Cooperarea regională nu este un concept nou. În anii 1960, ca rezultat al creării Pieței Comune Europene, s-au format grupări regionale în toate regiunile în curs de dezvoltare ale lumii. Conjunctura internațională actuală este influențată puternic de mai multe procese, printre care se evidențiază atât globalizarea, cât şi regionalismul. Cooperarea regională (şi cea subregională) este un proces care se derulează mai rapid şi, în funcție de domeniu, mai eficient decât cooperarea la nivel mondial. Cooperarea regională implică azi cuvinte (și acțiuni) cheie: democrație, bună guvernare, stabilitate, dezvoltare economică durabilă, resurse energetice, rute de transport, protejare a mediului, transformare digitală, soluționare a conflictelor și crizelor cu risc de contagiune etc. [14].

Actualmente, cooperarea regională a devenit o parte componentă a diplomaţiei multilaterale, care se manifestă prin dezvoltarea relaţiilor politice, de securitate şi comercial-economice în cadrul organizaţiilor şi iniţiativelor dintr-o anumită regiune a mapamondului. În cadrul cooperării regionale, statele pot menţine dialogul cu statele membre, cu secretariatele organizaţiilor şi iniţiativelor regionale, inclusiv este asigurată participarea la reuniunile de nivel înalt sau ministerial, la şedinţele comitetelor coordonatorilor naţionali sau înalţilor funcţionari, la întrunirile grupurilor de lucru şi ale experţilor în cadrul diferitor proiecte de cooperare [12].

În practica relațiilor internaționale, există mai multe motive pentru cooperarea regională. Astfel, principalele motive ale cooperării regionale sunt:

a. dorința guvernelor de a se angaja în politici mai eficiente, inclusiv democratizare și stabilirea de legături în scopul atragerii investitorilor autohtoni și străini.

b. dorința de a obține un acces mai sigur pe piețele comerciale

c. presiunile globalizării obligă firmele și țările să caute eficiență pe piețe mai mari, concurență sporită și acces la tehnologii și investiții străine.

d. dorința guvernelor de a menține suveranitatea punând-o în comun cu altele în domenii de management economic în care majoritatea statelor naționale sunt prea mici pentru a acționa singure.

e. dorința de a antrena sistemul multilateral într-o acțiune mai rapidă și mai profundă în zonele selectate.

f. dorința de a ajuta țările vecine [1].

Primul document internaţional, care a înscris cooperarea printre principiile fundamentale ale dreptului internațional contemporan este Carta Naţiunilor Unite din anul 1945, prin care se consacra obligaţia juridică a statelor de a coopera între ele, fapt ce-i conferă acestui principiu un caracter normativ, de aplicare universală. Astfel, conform prevederilor art.1., p.3 al Cartei „ se realizează cooperarea internațională în rezolvarea problemelor internaționale cu caracter economic, social, cultural sau umanitar, în promovarea şi incurajarea respectîrii drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie. De aseme-

nea, în scopul de a crea condițiile de stabilitate și bunăstare necesare unor relații pașnice și prietenești între națiuni, întemeiate pe respectarea principiului egalității în drepturi a popoarelor și al dreptului lor de a dispune de ele însele, Națiunile Unite vor promova:

a. ridicarea nivelului de trai, deplina folosire a forței de munca și condiții de progres și dezvoltare economică și socială;

b. rezolvarea problemelor internaționale în domeniile economic, social, al sănătății și al altor probleme conexe; cooperarea internațională în domeniile culturii și învățământului;

c. respectarea universală și efectivă a drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limba sau religie (art. 55) [3].

Conform prevederilor art. 56 a Cartei, toți Membrii se obligă să întreprindă acțiuni în comun și separat, în cooperare cu Organizația, pentru realizarea scopurilor enunțate în art. 55 [3].

La nivel european, este prezentă definiţia formulată de Comisia Economică a ONU, conform căreia ,,cooperarea" presupune relaţii şi activităţi economice ce decurg din contracte eşalonate pe durata a mai multor ani, încheiate între parteneri care aparţin unor sisteme economice diferite care depăşesc simpla vânzare-cumpărare de bunuri sau servicii, sau se întrepătrund (la nivelul producţiei, transferului de tehnologie, al comercializării) şi contracte de cooperare industrială în cadrul acordurilor bi- şi multilaterale.

După anii 1970, noţiunea de cooperare şi-a extins mult conţinutul, regăsindu-se în numeroase documente internaţionale, elaborate de organizaţii internaţionale, firme şi instituţii. În practica organizaţiilor internaţionale s-a conturat o definiţie, formulată, de către experţii ONU, pentru cooperarea industrială internaţională ca forma cea mai complexă şi mai răspândită în acea perioadă [6].

Cooperarea regională în spațiul european

Fiind a treia forță economică pe arena internațională, UE continuă să-și afirme calitatea de factor de influență pe arena internațională. „ Ponderea sa" a fost resimțită atât în coordonarea problemelor de mediu, sănătate, relații comercial-economice, cât și în planul securității și al operațiunilor de pace și stabilitate pe continentul european, cât și în întreaga lume [7]. La un interval de 75 de ani de la semnarea Tratatului de instituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO) de către cele șase țări europene: Franța, Germania de Vest, Italia, Belgia, Țările de Jos și Luxemburg, Uniunea Europeană rămâne a fi exemplul de integrare regională cea mai de succes pentru întreaga lume. Succesul UE s-a manifestat în dezvoltarea activă a proceselor de integrare și cooperare în amploare (extinderea Uniunii Europene, expansiune externă – direcție orizontală) și în profunzime (dezvoltarea instituțiilor supranaționale, politică internă – direcție verticală) [16]. Pe baza înțelegerii clasice a integrării regionale, aceasta implică de obicei prezența unei regiuni mai mult sau mai puțin clar definite, în care certitudinea geografică este factorul cheie. Una dintre definițiile unei macroregiuni sugerează că o regiune este „un număr limitat de state interconectate prin proximitatea geografică și un grad ridicat de interdependență". În mod oficial, articolul 98 din Tratatul de instituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului definește gama participanților în conformitate cu conceptul de regionalism clasic: „orice stat european poate depune o cerere de aderare la prezentul tratat". Același principiu este confirmat în articolul 49 din Tratatul UE. Particularitatea Europei ca regiune este că definiția sa se bazează în principal pe concepte motivate politic, și nu doar pe geografie: în timpul Războiului Rece, a existat o divizare geopolitică în două tabere politico-economice care au concurat între ele.

Totuși, pornind de la noile realități geopolitice condiționate de colapsul URSS, valurile de extindere a UE, actualmente, în spațiul integraționist european activează mai multe grupuri/asociații de state (*Anexa nr. 1*).

În 1948, după cel de-al Doilea Război Mondial, în scopul de a-și consolida economiile Belgia, Luxemburg și Țările de Jos au stabilit oficial o uniune vamală, cunoscută sub numele de „Benelux". Tratatul privind Uniunea Economică Benelux a fost semnat în 1958 și promulgat în 1960. Tratatul a construit prima piață internațională a muncii libere și a prevăzut comerțul intern fără taxe și circulația capitalului și a serviciilor. În plus, uniunea economică a celor trei țări a stabilit tarife standard pentru comerțul exterior, iar mai apoi u fost abolite granițele dintre Belgia, Luxemburg și Țările de Jos. Uniunea economică Benelux a fost un exemplu de stabilire a unei uniuni vamale internaționale, precum cea a Comunității Economice Europene (CEE) și, mai târziu, a Uniunii Europene (UE). Pentru Europa, datorită a mai multor factori, și în primul rând datorită locației sale strategice regiunea este un centru economic esențial. Portul Rotterdam, cel mai aglomerat din Europa, facilitează circulația mărfurilor în Europa și nu numai. În plus, relațiile Beneluxului cu alți actori internaționali precum este China, poziționează regiunea ca o putere economică în mijlocul dimensiunii geografice a regiunii.

De asemenea, Benelux a câștigat încrederea investitorilor datorită reglementărilor sale favorabile afacerilor. De exemplu, procesul de formare a companiei în Benelux este simplu și implică o birocrație minimă. Cele trei țări oferă, de asemenea, structuri de afaceri flexibile, concedii fiscale și credite fiscale pentru inovare. Țările Benelux pun accent pe educație, în special în domeniile științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii (STEM). În plus, datorită liberei circulații cetățenilor în aceste trei țări, regiunea are o forță de muncă multiculturală și multilingvă, benefică pentru afacerile cu activități internaționale. Guvernele din Belgia, Luxemburg și Țările de Jos oferă asistență financiară pentru proiecte de cercetare și dezvoltare din diverse sectoare, în special pentru a stimula creșterea unor sectoare specifice, cum ar fi tehnologia, științele sănătății, energia și alte inovații [2].

Nu mai puțin interes prezintă Parteneriatul franco-german. Franța reprezintă cel mai important partener al Germaniei în Europa. Pentru realizarea integrării europene, după cel de-al Doilea Război Mondial, ambele țări au stabilit un parteneriat strâns, care este adesea privit ca un model de reconciliere între două națiuni. În 1957, cele două state se numărau printre cei șase membri fondatori ai Comunității Economice Europene (CEE), predecesorul Uniunii Europene de astăzi. Această prietenie bilaterală, pecetluită prin Tratatul de la Elysée din 1963, este alimentată de relații strânse la nivelul societății civile și de numeroase instituții franco-germane. Semnat în ianuarie 2019, „Tratatul de la Aachen'' a realiniat relațiile dintre cele două națiuni pentru provocările viitoare. Printre altele, în cadrul acestuia, Franța și Germania convin să lucreze îndeaproape pentru a promova valorile UE, existând din 2019, în acest sens, un comitet de cooperare transfrontalier franco-german și, din 2020, un fond cetățenesc franco-german. Cu toate acestea, se observă pe plan mondial că relația bilaterală dintre Franța și Germania trece printr-o perioadă dificilă. În problema securității, Franța și Germania iau adesea poziții opuse. După invazia Ucrainei de către Federația Rusă, tensiunile au crescut și mai mult între Paris și Berlin. Sub presiunea războiului din Ucraina și a efectelor sale secundare (cum ar fi majorarea prețurilor la energie), căile divergente ale Franței și Germaniei evidențiază și implicații economice și de mediu. Necătând la prezența unor divergențe, funcționarea nucleului franco-german este esențială pentru realizarea intereselor Uniunii Europene. Berlinul reprezintă puterea economică a

Europei, în timp ce Parisul formează mai mult partea politică și militar-strategică a UE. De asemenea, ambele state sunt hotărâte să mențină o cooperare strânsă, fiind conștiente de faptul că viitorul UE depinde de relațiile franco-germane [11].

Grupul de la Visegrád reprezintă cooperarea interparlamentară dintre Polonia, Cehia, Slovacia (până la 31 decembrie 1992 Cehoslovacia) şi Ungaria. Acesta a fost creat la iniţiativa preşedintelui Vaclav Havel. Primul summit a avut loc pe data de 9 aprilie 1990 la Bratislava iar la data de 15 februarie 1991, la Visegrád a fost adoptată „Declaraţia cu privire la cooperarea Republicii Federale Cehe şi Slovace, Republicii Polone și Republicii Ungare în demersurile privind integrarea europeană" [5]. Reieșind din noua conjunctură geopolitică din Europa Centrală, semnatarii Declaraţiei au convenit să iniţieze un proces de creare a unei noi forme de cooperare în domeniul politic, economic şi cultură. Obiectivele comune ale statelor participante includeau implicarea deplină în sistemului european politic şi economic, precum şi sistemul de securitate şi legislativ. În luna mai 2004, a fost semnată o nouă „Declarație a Prim Miniștrilor din Republica Cehă, Republica Ungaria, Republica Polonia şi Republica Slovacă privind cooperarea ţărilor Grupului de la Visegrád după aderarea lor la Uniunea Europeană". Cooperarea interparlamentară a Grupului de la Visegrád a luat două forme de bază: reuniunile preşedinţilor parlamentelor şi a comisiilor pentru afaceri europene. Începând cu anul 2003, anual sunt organizate reuniuni ale preşedinţilor parlamentelor.

Reuniunile interparlamentare din cadrul Grupului de la Visegrad oferă un forum pentru schimb de experienţă pe teme legate de apartenenţa la Uniunea Europeană. De asemenea, aceste reuniuni sunt folosite pentru schimburi de opinii cu privire la problemele actuale, coordonarea poziţiilor şi întreprinderea iniţiativelor comune. În plus, parlamentele ţărilor Grupului de la Visegrad, sprijină cooperarea cu parlamentele din alte ţări, în conformitate cu Programul V4 + (cooperare regională lărgită cu un caracter deschis, privind proiecte individuale, care pot include diferite ţări) şi Politica Europeană de Vecinătate [4].

Un alt exemplu de cooperare regională prezent în spațiul UE este regiunea Nordul Europei. La începutul anilor 1990 s-a discutat despre procesul de regionalizare în zona Mării Baltice (BSR). Regiunea Mării Baltice a fost înțeleasă în moduri diferite, dar, de regulă, a cuprins teritoriile Suediei, Finlandei, Danemarcei, Estoniei, Letoniei, Lituaniei, precum și a Sankt-Petersburgului și Kaliningrad, Pomerania Occidentală poloneză, Pomerania și Varmia-Masurian Voievodate, lăndurile germane Schleswig-Holstein și Mecklenburg-Vorpommern.

Crearea regiunii Barents sau a regiunii Euro-Arctice a fost creată în aprilie 1992, la inițiativa ministrului norvegian de externe Torvald Stoltenberg. În ianuarie 1993, a fost semnată Declarația de la Kirkenes privind cooperarea în regiunea Barents / Euro-Arctică și inclusiv Laponia (Finlanda), Finnmark, Troms și Nurland (Norvegia), Nurbotten (Suedia), Arkhangelsk și Murmansk din partea Federației Ruse. Declarația a proclamat crearea Consiliului Euro-Arctic Barents (SBEAR) ca un forum pentru discutia aspectelor bilaterale și multilaterale ale cooperării.

Un alt organism important de cooperare a fost Consiliul regional, care a completat SBEAR, format la nivelul guvernelor naționale, cu o dimensiune regională. În anii următori, aria geografică a BEAR a fost extinsă. Acesta a inclus provincia suedeză Westerbotten și cea finlandeză Oulu, iar Nenet ca subiect independent al Federației Ruse a primit statutul de membru permanent al Consiliului regional. Baza fundamentală a cooperării regionale a avut drept obiectiv dezvoltarea cooperării în zona arctică.

Din punct de vedere al nivelurilor de „regionalitate" ale lui Hettne, regiunea Mării Baltice poate fi clasificată ca o societate regională (a treia etapă),

care se caracterizează printr-o regionalizare multidimensională cu participarea atât a statelor, cât și a statelor non-statale. În 1999, H. Haukkala a menționat că BSR nu prezintă un exemplu de regionalism vechi sau nou în forma sa cea mai pură, deoarece este posibil să fie observate prezența semnelor ambelor modele. Poate fi recunoscută ca o regiune a „gradului al treilea", Conform gradării lui Hettne, regiunea Mării Baltice poate fi considerată ca o zonă de cooperare organizată în domeniile cultural, economic și politic. În același timp, tendința existentă de creștere a cooperării și a rețelelor în întreaga regiune indică faptul că regiunea este în proces de creștere a omogenității și de auto-consolidare a „regionalității", adică în procesul constituirii comunității regionale [9].

Noua politică „Europa extinsă – Noua vecinătate", lansată de Uniunea Europeană în relaţiile cu statele cu care, după extinderea din 2004, urma să aibă frontieră comună, prevedea aprofundarea cooperării prin oferirea unui acces mai mare pe piaţa internă europeană, oferea noi perspective de integrare politică şi economică ţărilor ce nu pot fi acceptate, deocamdată, ca membre ale Uniunii Europene [8]. Realizarea Politicii Externe de Vecinătate se face prin intermediul Planurilor de Acţiuni.

Summitul Iberic, constituit în 1983, membrii căruia sunt Spania și Portugalia, reprezintă un alt exemplu de cooperare regională în spațiul UE. În scopul actualizării activității Summitului Iberic, Portugalia și Spania în 2024 au semnat un nou tratat de prietenie, care „afirmă valorile comune" și „actualizează instrumentele de cooperare". Guvernele Portugaliei și Spaniei, printr-o declarație comună, au salutat intrarea în vigoare a noului tratat, care îl înlocuia pe primul, semnat între Lisabona și Madrid, în 1977. Tratatul de prietenie și cooperare „afirmă valorile comune și actualizează instrumentele de cooperare în cele mai variate domenii, atât bilaterale, inclusiv relațiile transfrontaliere privilegiate". Pentru guvernele de la Lisabona și Madrid, tratatul din 1977, a jucat „un rol fundamental în dezvoltarea Spaniei și Portugaliei ca democrații", într-un „moment esențial al tranziției democratice" din ambele țări, contribuind la dezvoltarea relațiilor politice, comerciale și culturale [12].

În contextul analizei cooperării regionale în spațiul integraționist european, merită atenție și Sinergia Mării Negre - o inițiativă regională a Uniunii Europene, care vizează consolidarea cooperării între țările situate în bazinul Mării Negre. Pe 14 mai 2007 miniștrii de Externe a 27 de state membre ale UE, întruniți la Bruxelles, au aprobat proiectul privind o nouă strategie în raport cu țările din zona Mării Negre. În 2007, în urma aderării României şi Bulgariei la Uniunea Europeană şi datorită demersurilor celor două state, sprijinite de Grecia, a fost adoptată o nouă iniţiativă de politică regională a Uniunii Europene-Sinergia Mării Negre. Pe lângă cele două state membre ale UE, Sinergia vizează şi alte state din Zona Extinsă a Mării Negre (Azerbaidjan, Armenia, Georgia, Republica Moldova, Federaţia Rusă, Turcia şi Ucraina). Necesitatea unei politici regionale pentru bazinul Mării Negre a fost condiționată de vecinătatea directă cu Uniunea Europeană, amplasarea geostrategică, care asigură legătura cu Asia Centrală, Orientul Mijlociu şi Balcanii de Vest, precum şi de potenţialul economic şi energetic. Principalul obiectiv al Sinergiei se axează pe „consolidarea cooperării în regiunea Mării Negre cu implicarea benefică a UE", conferind „liniile de ghidaj pentru propunerea unor proiecte pragmatice de cooperare între statele din regiune şi UE, în domeniile: democraţie, drepturile omului, buna guvernare, managementul frontierelor, conflictele îngheţate, energia, transporturile, mediul, politica maritimă, pescuitul, comerţul, migraţia, dezvoltarea, educaţia, cercetarea şi dezvoltarea". Sinergia Mării Negre a fost concepută ca un instrument complementar Politicii Europene de Vecinătate. Întrucât, în 2007, Uniunea Europeană se afla în plin proces de extindere teritorială, viziunea

predominantă asupra Sinergiei Mării Negre era că aceasta să confere un cadru de lucru flexibil pentru a continua cooperarea bilaterală a Uniunii Europene cu statele din regiunea extinsă a Mării Negre, dar și pentru a propaga idealul european dincolo de granițele acestei regiuni, în zona Mării Caspice și a Asiei Centrale, susținând o coordonare strânsă a Sinergiei Mării Negre cu Strategia Uniunii Europene pentru Asia Centrală [10].

Uniunea pentru Mediterană (UpM) este o instituție interguvernamentală care reunește țările Uniunii Europene (UE) și 15 țări din zonele mediteraneene sudice și estice pentru a promova dialogul și cooperarea. Parteneriatul euro-mediteraneean (Euromed), lansat în 1995, a avut drept obiectiv realizarea stabilității și a creșterii economice în zona Mediteranei și a inclus cooperare politică, economică și socială. În 2008, Euromed a primit un avânt nou prin parteneriatul multilateral UpM. S-au inițiat noi proiecte regionale, vizând domenii precum economia, mediul înconjurător, energia și migrația. O foaie de parcurs pentru acțiune, adoptată la nivel ministerial în 2017, asigură principala orientare a UpM. Alături de cele 27 de țări ale UE, din Uniune mai fac parte 15 țări partenere: Albania, Algeria, Bosnia și Herțegovina, Egipt, Israel, Iordania, Liban, Mauritania, Monaco, Muntenegru, Maroc, Autoritatea Palestiniană, Siria, Tunisia și Turcia. O parte dintre aceste țări sunt acum candidate sau potențial candidate la aderarea la UE, în timp ce altele au priorități bilaterale de parteneriat sau planuri de acțiune prin politica europeană de vecinătate (PEV). Revizuirea PEV din 2015 s-a concentrat pe stabilizarea vecinătății, o abordare diferențiată a țărilor partenere și asumarea îmbunătățită a politicii de toate părțile interesate [15].

La un interval de mai bine șapte decenii de la constituire, Uniunea Europeană rămâne modelul de cooperare și integrare europeană. Prezența mai multor asociații /grupări ale statelor care, în baza intereselor și valorilor comune cooperează pe dimensiunea economică, politică, inclusiv și cea a securității, denotă gradul înalt de responsabilitate a Uniunii pentru dreptul statelor de a dezvolta și coopera la nivel regional, inclusiv și intraregionnal.

Concluzii

Cooperarea regională în spațiul european reprezintă o componentă fundamentală a arhitecturii de guvernanță a continentului, reflectând eforturile statelor de a gestiona împreună provocările comune, de a valorifica oportunitățile de dezvoltare și de a promova stabilitatea, solidaritatea și prosperitatea. Într-un context internațional tot mai complex și impredictibil, cooperarea regională oferă un cadru flexibil și adaptabil care completează procesele de integrare europeană și consolidează relațiile dintre actorii regionali, inclusiv între state membre și non-membre ale Uniunii Europene.

Analiza principalelor forme de cooperare – instituționalizate sau informale, subregionale sau transfrontaliere – a demonstrat că acestea contribuie semnificativ la dezvoltarea infrastructurii regionale, la coeziunea socială și economică, la protecția mediului și la întărirea dialogului politic. De asemenea, cooperarea regională facilitează transferul de bune practici și inovare în politicile publice, constituind un liant între nivelul local și cel european. Cu toate acestea, procesul nu este lipsit de provocări: diferențele de capacitate instituțională, interesele divergente ale statelor, tensiunile geopolitice și lipsa unei viziuni strategice comune pot frâna eficiența cooperării. În acest sens, este necesară o revitalizare a angajamentului politic, o mai bună coordonare între inițiativele existente și o implicare activă a societății civile și a actorilor locali.

Astfel, cooperarea regională în spațiul integraționist european reflectă nu doar valorile fundamentale ale continentului, ci devine o expresie practică a solidarității și interdependenței într-o lume aflată în continuă schimbare. Consolidarea și

extinderea acestor forme de cooperare va fi esențială pentru menținerea păcii, a dezvoltării durabile și a unui viitor european incluziv și rezilient. În acest context, apare necesitatea de a:

- Consolida capacitățiile instituționale la nivel regional și local**.** Este necesar să se investească în formarea și profesionalizarea administrațiilor regionale pentru a asigura o implementare eficientă a proiectelor comune și pentru a valorifica fondurile europene dedicate cooperării teritoriale.

- Crea mecanisme coerente de coordonare între inițiativele regionale și politicile UE. O mai bună aliniere între strategiile europene (ex. Pactul Verde, Politica de Coeziune) și platformele regionale (ex. Strategia pentru Regiunea Dunării) va permite evitarea duplicării și optimizarea resurselor.

- Sprijini participarea actorilor non-statali în cooperarea regională. Implicarea societății civile, a mediului academic și a sectorului privat poate aduce perspective inovatoare, contribuind la dezvoltarea unor politici mai incluzive și adaptate nevoilor reale ale comunităților.

- Promova politici diferențiate pentru regiunile cu nevoi speciale. Regiunile de frontieră, cele rurale sau afectate de tranziția economică necesită măsuri specifice care să țină cont de particularitățile lor și de vulnerabilitățile socio-economice.

- Stimula cooperarea transfrontalieră ca instrument de diplomație regională. Relațiile între regiunile învecinate, inclusiv din afara UE (ex. Balcanii de Vest, Parteneriatul Estic), pot contribui la construirea încrederii și la atenuarea tensiunilor geopolitice prin proiecte comune în domenii precum infrastructura, mediu, educație sau cultură.

- Digitaliza procesele de cooperare și facilitarea accesului la date comune. Platformele digitale regionale pot accelera schimbul de informații, transparența și eficiența administrativă, contribuind la o mai bună planificare și monitorizare a programelor regionale.

- Încuraja cultura cooperării prin educație și comunicare publică. Integrarea valorilor cooperării regionale în sistemele educaționale și promovarea acestora în rândul cetățenilor poate genera o susținere pe termen lung a acestor inițiative și creșterea sentimentului de apartenență europeană.

La un interval de mai bine șapte decenii de la constituire, Uniunea Europeană rămâne modelul de cooperare și integrare europeană. Prezența mai multor asociații /grupări ale statelor care, în baza intereselor și valorilor comune cooperează pe dimensiunea economică, politică, inclusiv și cea a securittății, denotă gradul înalt de responsabilitate a Uniunii pentru dreptul statelor de a dezvolta și coopera la nivel regional, inclusiv și intraregionnal.

Referințe bibliografice

1. ABEGUNDE, B. *Regional Cooperation and State Sovereignty*. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.athensjournals.gr/law/2021-7-2-3-Abegunde.pdf (Accesat - 02.05.2025)

2. *Avantajele de a face afaceri în Benelux. https://boldergroup.com/insights/blogs/advantages-doing-business-benelux/* (Accesat - 02.05.2025)

3. *Carta Natiunilor Unite din 26 iunie 1945 emitent*: Organizatia Natiunilor Unite publicat in: Monitorul Oficial din 26 iunie 1945. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Carta_Organizatiei_Natiunilor_Unite_ONU_.pdf (Accesat - 02.05.2025)

4. *Cooperarea interparlamentară a Grupului de la Visegrad în domeniul UE*. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://orka.sejm.gov.pl/prezydencja.nsf/lexi/md_DKUS-8EZCXL/%24File/Grupa_wy_md.pdf (Accesat - 02.05.2025)

5. *Declarația cu privire la cooperarea Republicii Federale Cehe şi Slovace, Republicii Polone şi Republicii Ungare în demersurile privind integrarea europeană,* 15 februarie 1991. http://www.visegradgroup.eu/main.php?folderID=940&articleID=3940&ctag=articlelist&iid=1(Accesat - 02.05.2025)

6. DE LOMBAERDE, Ph. *Handbook of Regional Co-*

operation and Integration. 2024, 530 p. https://www.elgaronline.com/downloadpdf/edcollbook-oa/book/9781800373747/9781800373747.pdf (Accesat - 02.05.2025)

7. FRUNZETI, T., ZODIAN, V. *Lumea 2009. Enciclopedia politică şi militară (studii strategice şi de securitate*), București, 2009, p.270.

8. LEAHU, O., CEBOTARI, S. *Rolul şi perspectivele Parteneriatului Estic în sporirea capacităţii de integrare europeană a Republicii Moldova.* hrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2012/01/27.-p.189-197.pdf (Accesat - 02.05.2025)

9. LUŢAŞ, M. *Mediul economic global şi noua ordine economică mondială*. Revista Transilvană de Ştiinţe Administrative nr. 2(5)/2000. https://rtsa.ro/rtsa/index.php/rtsa/article/download/397/392 (Accesat - 02.05.2025)

10. MATACHE-ZAHARIA, S.A. *Parteneriatul Estic și geopolitica Mării Negre: provocări pentru securitatea europeană*. Buletinul Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I“ http://repository.utm.md/handle/5014/9787/browse?type=subject&value=programul+Sinergia+M%C4%83rii+Negre (Accesat - 02.05.2025)

11. MELNIC, D. *Relațiile franco-germane, noi evoluții.* https://www.casamariinegre.ro/studii/geopolitica/511/relatiile-franco-germane-noi-evolutii (Accesat - 02.05.2025)

12. *Noul tratat de prietenie între Portugalia și Spania.* https://www.theportugalnews.com/ro/stiri/2023-05-11/noul-tratat-de-prietenie-intre-portugalia-si-spania/77488 (Accesat - 02.05.2025)

13. *Regional Cooperation and Integration in a Changing World*. 2013. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.adb.org/sites/default/files/publication/30224/regional-cooperation-changing-world.pdf (Accesat - 02.05.2025)

14. SCHIFF, M., WINTER, L.A. *Regional cooperation, and the role of international organizations and regional integration.* 2002. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://documents1.worldbank.org/curated/ar/614491468766832631/101501322_20041117153001/additional/multi0page.pdf2002. (Accesat - 02.05.2025)

15. Uniunea pentru Mediterană. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM%3Abarcelona_process (Accesat - 02.05.2025)

16. БУГРОВ, Р. *«Новый» регионализм как стратегия для Европейского Союза в условиях кризиса*. https://cyberleninka.ru/article/n/novyy-regionalizm-kak-strategiya-dlya-evropeyskogo-soyuza-v-usloviyah-krizisa/viewer (Accesat - 02.05.2025)

Anexa nr. 1

Grupuri regionale din spațiul Uniunii Europene

Nr/o	Gruparea	Statele implicate	Anul	Scop	Caracteristici instituționale
1.	Benelux	Belgia, Luxemburg, Olanda	1994	Politico-economic	Uniunea vamală (1944); Adunarea parlamentară (1955); Uniunea Economică (1958); Curtea de Justiție Benelux (1965); Uniunea Benelux (2008).
2.	Cooperarea franco-germană	Franța-Germania	1963	Cooperare politică	Tratatul de la Elysée (1963); Tratatul de la Aachen (2019); Adunarea Parlamentară Franco-Germană
3.	Sumitul Iberic	Spania, Portugalia	1983	Dialog politic	Summit-ul bilateral al prim-miniștrilor
4.	Grupul de la Visegrád	Cehia, Ungaria, Polonia, Slovacia	1991	Cooperare politică	Reuniuni ministeriale și summit-uri ale liderilor; Fondul Vişegrad (2000); Cooperare interparlamentară (2003)

5.	Adunarea baltică	Estonia, Letonia, Lituania	1991	Cooperare politică	Adunarea Baltică (1991); Consiliul de Miniștri Baltic (1994)
6.	Triunghiul Weimar	Franța, Germania, Polonia	1991	Dialog politic	Întâlniri ale miniștrilor de externe, summit-uri ocazionale ale liderilor
7.	Forumul de la Salzburg	Austria, Bulgaria, Croația, Cehia, Ungaria, Polonia, România, Slovacia, Slovenia	2000	Cooperare în domeniul afacerilor interne	Întâlniri ale miniștrilor de interne (2x/an); Întâlniri ale șefilor de poliție; întâlniri pe marginea UE
8.	Cooperare central-europeană în domeniul apărării	Danemarca, Estonia, Finlanda, Letonia, Lituania, Suedia	2004	Coordonare politică	Reuniuni ministeriale în apropierea reuniunilor UE
9.	Cooperare central-europeană în domeniul apărării	Austria, Croația, Cehia, Slovacia, Ungaria, Slovenia (Polonia: observator)	2010	Colaborarea militară, controlul migrației	Întâlnirile miniștrilor apărării
10.	EuroMed	Cipru, Franța, Grecia, Italia, Malta, Portugalia, Spania, iar din 2021 și Slovenia și Croația	2013	Cooperare politică	Reuniuni ministeriale; Summitul UE de Sud al liderilor naționali
11.	Triunghiul Slavkov/Austerlitz	Austria, Cehia, Slovacia	2015	Cooperare politică	Summituri ale liderilor
12.	Inițiativa celor trei mări	Austria, Bulgaria, Croația, Cehia, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Polonia, România, Slovacia, Slovenia	2016	Cooperare în domeniul infrastructurii Nord-Sud, economie, energie, transport, afaceri	Summituri anuale ale președinților naționali; forumuri de afaceri
13.	Noua Ligă Hanseatică	Danemarca, Estonia, Finlanda, Irlanda, Letonia, Lituania, Țările de Jos, Suedia	2018	Coordonarea politicii economice	Întâlnirile miniștrilor de finanțe
14.	Cooperare franco-italiană	Franța, Italia	2021	Cooperare politică	Tratatul Quirinal (2021)

Sursa: Cooper I., Fabbrin F. *Regional Groups in the European Union: Mapping an Unexplored Form of Differentiation.* chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.europeanpapers.eu/fr/system/files/pdf_version/EP_eJ_2022_2_SS1_6_Ian_Cooper_Federico_Fabbrini_00588.pdf